

Післявоєнна відбудова України: хто фінансує і реалізує проекти з відновлення

Хто відбудовує Україну

«Вікно Відновлення» | 17:25, 3 Гру

Ілюстративне зображення «Вікна Відновлення»

Україна ось уже понад два роки отримує систематичну допомогу як від міжнародних організацій, так і від урядів окремих країн та благодійних фондів. У цій статті розбираємо, хто саме і що робить для відновлення.

Повномасштабна війна завдала й продовжує завдавати колосального впливу Україні — внаслідок бойових дій та обстрілів тимчасово втрачено значну частину території країни, зруйновані міста і села, інфраструктура, промисловість, житло тощо. Повоєнне відновлення України — завдання небаченого масштабу.

Наразі, за [даними](#) звіту щодо оновленої спільної оцінки збитків і потреб, які виникли внаслідок широкомасштабного вторгнення рф (RDNA3), збитки України оцінюються, як мінімум, у 151,2 мільярда доларів. Звіт враховує збитки, заподіяні з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2023 року, і найбільш постраждалими секторами в ньому визначені житло, транспорт, торгівля та промисловість, енергетика та сільське господарство. По всій країні станом на кінець минулого року було пошкоджено або зруйновано 10% житлового фонду. Це далеко не остаточні цифри — війна триває і щодня приносить нові руйнування.

Нині Група Світового банку, уряд України, Європейська комісія, ООН та інші партнери [розпочали](#) роботу вже над Четвертою Швидкою оцінкою завданої шкоди та потреб на відновлення України (RDNA4). Оцінка оновить наслідки агресії росії по 31 грудня 2024 року та покаже узгоджені пріоритетні напрямки відновлення України у 2025 році.

Згідно з RDNA3, загальні витрати на відновлення України протягом наступного десятиліття [становлять](#) 486 мільярдів доларів США.

Наявні на сьогодні дані яскраво підтверджують — самотужки Україна з відновленням цих та майбутніх руйнувань не впорається, і тому вона потребує щоденної фінансової підтримки як зараз, так і в майбутньому. Це розуміє і світове співтовариство, яке бере найактивнішу участь у відбудові країни як вже зараз, так і обіцяє ще масштабнішу допомогу для відновлення країни після війни.

Наслідки російського обстрілу. Фото з фейсбук-сторінки Ірини Венедіктової

Міжнародна допомога у відбудові України

Як уже зазначалося, на початку 2024 року Світовий банк та інші міжнародні фінансові організації [оцінили загальну суму](#), потрібну для відновлення України після російського вторгнення, у майже 500 мільярдів доларів. Партнери не залишилися осторонь — Україна ось уже понад два роки отримує систематичну допомогу як від міжнародних організацій, так і від урядів окремих країн та благодійних фондів, триває воєнна відбудова.

Ukraine Facility

У червні 2023 року Єврокомісія запропонувала створити механізм [Ukraine Facility](#), що має сприяти відновленню, відбудові та модернізації України, а вже у березні 2024 року Україна отримала перші виплати за цією програмою у розмірі 4,5 мільярди євро. Загалом же механізм Ukraine Facility передбачає залучення 50 мільярдів євро до 2027 року включно.

Ukraine Facility передбачає реалізацію реформ, які закладуть фундамент для подальшого відновлення й розвитку економіки та інтеграції України до ЄС. Ці реформи розділені на три основні блоки: базові, економічні реформи, а також реформи ключових секторів.

Базові реформи спрямовані на створення основи для прискорення економічного відновлення та зміцнення інституційної спроможності. Вони стосуються, насамперед, системи державного управління, управління державними фінансами, судової системи та боротьби з корупцією і відмиванням коштів.

Економічні реформи спрямовані на створення прозорої, справедливої та ефективної системи для залучення інвестицій, зручної для підприємців та держави. Вони мають забезпечити доступ бізнесу до капіталу, активів, та найголовніше — привести до збільшення кількості спеціалістів завдяки покращенню освіти.

Секторальні реформи спрямовані на концентрацію ресурсів та зусиль у ключових галузях, які мають як національне значення, так і глобальний потенціал. Це, насамперед, енергетика, транспорт, аграрний сектор, підприємництво та переробка, охорона довкілля тощо.

Загалом же у плані Ukraine Facility передбачено 69 реформ, яким відповідають понад 150 квартальних індикаторів виконання. Вони також включають 16 інвестиційних індикаторів. Для їх виконання необхідно продовжити та посилити програми щодо розвитку інфраструктури, розмінування, покращення енергоефективності, підтримку малого та середнього підприємництва, покращення доступу до освіти тощо.

Скриншот з сайту www.ukrainefacility.me.gov.ua

Безпрецедентна кількість проєктів

Країни Великої сімки ще в липні минулого року виступили із «[Заявою G7 на підтримку України](#)», у якій, зокрема, вони підтвердили продовження фінансової і гуманітарної підтримки України та її народу, а також підтримку міжнародного плану відновлення, який Україна реалізовуватиме в тісній координації з двосторонніми і багатосторонніми партнерами та організаціями.

Європейський банк реконструкції та розвитку [оголосив](#), що протягом наступних п'яти років вкладе в Україну 10 мільярдів євро за такими напрямками:

енергетична безпека;

критична інфраструктура;

продовольча безпека;

підтримка бізнесу;

фінансування торгівлі.

За останні два з половиною роки обсяг портфеля [діючих проєктів](#) Світового банку в Україні є найбільшим за всі роки співпраці. Станом на 1 листопада 2024 року портфель проєктів Міжнародного банку реконструкції та розвитку, що є інституцією Групи Світового банку, [складається](#) з 17 проєктів, з яких 14 інвестиційних та 3 системні — на стадії реалізації, на загальну суму 6,72 млрд дол. та 1,05 млрд євро. Крім того, втілюються 6 інвестиційних проєктів за рахунок грантових коштів на загальну суму 984,50 млн. дол. та 47,7 млн. євро.

Зокрема це

ARISE — 320 млн дол.,

HOPE — 224,5 млн дол.,

HEAL — 98,0 млн дол.,

Relinc — 50 млн дол.,

Re-PoWER — 247,0 млн дол.,

Statcom — 37,7 млн євро.

Як [приклад](#) — Проєкт Світового банку «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей» (HOPE), спрямований на компенсацію витрат на ремонт житла людям, чії домівки

зазнали значних пошкоджень внаслідок російської агресії. Завдяки Проєкту НОРЕ вже понад 50 тисяч українців отримали компенсацію за ремонт пошкодженого житла, а витрати за дев'ять місяців поточного року вже сягнули 4,7 мільярда гривень.

До міжнародних ініціатив долучилися й уряди окремих країн. Так, зокрема, ціла низка країн Заходу [оголосила](#) про намір підтримати відновлення після війни конкретних областей та міст України. Зокрема, США та Туреччина взяли на себе зобов'язання відбудувати Харків, Греція – Маріуполь; Чехія взялася за відбудову Дніпропетровської області, Данія – Миколаївської, країни Балтії – Житомирської, Франція – Чернігівщини тощо. Деякі з цих проєктів уже в роботі, частина ще не розпочалася.

Карта з позначками, які країни отримали пропозиції взяти участь у відновленні регіонів України та які з них погодились станом на початок березня 2023 року. Ілюстрація з порталу «Слово і діло»

Як [заявив](#) Паулюс Стрельчюнас, менеджер сектору управління фінансами Представництва ЄС в Україні, у Євросоюзу є три головні пріоритети у підтримці України: «Перший пріоритет – це підтримка макрофінансової стабільності та функціонування економіки. ЄС реалізує це, підтримуючи державний бюджет через Ukraine Facility. Другий – це підтримка державного та приватного відновлення. І третім є підтримка реформ, що забезпечують процес відновлення України та взаємодоповнюють її шлях до вступу до ЄС».

Крім урядових та міжнародних організацій, до відновлення України долучається і приватна ініціатива. Наразі в процесі створення [перебуває фонд](#), спрямований на допомогу у відновленні України, капітал якого становитиме 15 мільярдів доларів. Пріоритетними сферами для цього фонду будуть ключові сектори сільського господарства, виробництва,

інфраструктури та енергетики.

Наведені вище приклади — лише невелика частина із того обсягу проєктів, які реалізуються або плануються до реалізації у сфері відбудови України. Плани щодо відновлення нашої країни не є статичними, вони постійно перебувають у динаміці. Наразі тривають різноманітні міжнародні процеси для налагодження координації міжнародної допомоги у відновленні нашої країни, зокрема на рівні ЄС, держав G7, Світового Банку, ЄБРР, приватних інвесторів та інших суб'єктів.

Участь держави у процесах відновлення

Зрозуміло, що у втіленні згаданих вище планів та найактивніше має брати участь сама Україна. Йдеться, насамперед, про участь Уряду у розробці планів та проєктів, залучення до їхньої реалізації донорів та координацію робіт щодо їх виконання.

Ще у квітні 2022 року була створена Національна рада з відновлення України від наслідків війни, основним завданням якої була розробка плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України. Що вона й зробила, представивши українській громадськості та міжнародному співтовариству [«План відновлення України»](#), спрямований на прискорення стійкого економічного зростання. У його межах визначено перелік Національних програм для досягнення ключових результатів. Він містить понад півтори тисячі різноманітних проєктів загальною вартістю у понад 750 мільярдів доларів, спрямованих на відновлення держави та підвищення її стійкості.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

ВСІ 10 РОКІВ		2023-2025		2026-2032	
	Кількість проєктів	850		Кількість проєктів	580
	Щорічний приріст реального ВВП	>7%		Щорічний приріст реального ВВП	>7%
	Фінансування	>750 млрд дол.		Фінансування	>350 млрд дол.
	Індекс Економічної Складності	TOP-25 країн		Індекс Економічної Складності	TOP-40 країн
	Індекс Людського Капіталу	TOP-25 країн		Індекс Людського Капіталу	TOP-25 країн

Інформація про очікувані результати з сайту «Плану відновлення України»

Цей План базується на п'яти основних принципах:

негайний початок і поступовий розвиток;

нарощування справедливого добробуту;

інтеграція в ЄС;

відбудова кращого, ніж було, в національному та регіональному масштабах;

стимулювання приватних інвестицій.

Однак лише теоретичними планами держава, зрозуміло, не обмежується.

Агентство відновлення

Виконання завдань, як передбачених у «Плані відновлення країни», так і інших, пов'язаних, зокрема, й з відбудовою зруйнованого росіянами, покладено на Кабінет Міністрів України.

Координацією зусиль та практичним виконанням ключових та наймасштабніших проєктів з відновлення країни займається Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України.

Серед завдань Агентства — будівництво та відновлення

доріг,

інфраструктури,

об'єктів житлової нерухомості,

громадського призначення,

виробничого комплексу,

соціальної сфери,

сфери житлово-комунального господарства.

Серед проєктів Агентства відновлення, над якими триває робота, — захист об'єктів енергетики; відбудова соціальних об'єктів; комплексна відбудова населених пунктів, що постраждали внаслідок бойових дій (селище Бородянка Київської області, місто Тростянець Сумської області, село Циркуни Харківської області, село Посад-Покровське Херсонської області та село Ягідне Чернігівської області). Триває відновлення об'єктів інфраструктури, житлового та громадського призначення у п'яти областях (Запорізька, Київська, Одеська, Сумська та Чернігівська).

Агентство також модернізує пункти пропуску для забезпечення логістики товарів усіх типів. У 2024 році було завершено будівництво водогону в Дніпропетровській області, що забезпечив доступом до води понад 1 млн людей. Окрему увагу Агентство приділяє забезпеченню військової логістики та евакуаційним маршрутам.

Що стосується об'єктів енергетики — Агентство забезпечує захист 22 підстанцій «Укренерго» у 14 областях України, це системи захисту від дронів і ракет. Споруджені

конструкції вже довели свою ефективність, завдяки ним вдалося уникнути блекаутів у низці областей. Роботи тривають.

«Нічого для громад без громад» — під такою ідеєю будуть реалізовані **нові проєкти Агентства відновлення**. Перший з них — будівництво соціального житла. Вже визначено перші 15 міст, де буде реалізовано пілотний проєкт, який передбачає будівництво 6200 квартир. А загалом першим етапом проєкту передбачено будівництво 50 тисяч квартир.

«Більшість країн Європи має соціальне житло. Це допомогло їм в короткий термін прийняти та розселити тисячі, сотні тисяч українців, які вимушено залишили Україну на початку війни, — розповів Сергій Сухомлин, очільник Агентства, в ексклюзивному коментарі «Укрінформ». — Європейські країни прийняли наших людей, тепер наша задача — дати їм можливість повернутися до України. Тому держава прийняла рішення про початок будівництва соціального житла».

Будинки зведуть у громадах в центрі та на заході України. Агентство відновлення за підтримки партнерів розробить типові проєкти та передасть їх громадам, а громади вже самостійно вирішуватимуть, що і де будувати. Таким чином, громади не витрачатимуть час та кошти на проєктування, а отримають вже готові рішення. Проєкти будуть ефективними з точки зору технічних рішень та вартості матеріалів.

Проєкт будівництва соціального житла спрямований на те, щоб повернути українців до України, а також втримати тих, хто лишається. Особливо якщо мова йде про жінок з дітьми, які через війну змушені винаймати житло, про родини військовослужбовців. Також це можливість для бізнесу, що був змушений перенести свої потужності, та окрім виробничих проблем, вирішує питання забезпечення житлом своїх співробітників. Тобто разом із соціальним житлом громади отримають додаткову можливість для економічного розвитку.

Також Агентство відновлення ініціює два проєкти, які мають посилити енергонезалежність громад. Перший — це заміна системи вуличного освітлення на енергоефективне. Очікується, що можуть бути замінені близько 2 млн ламп, що дасть значну економію електроенергії. Особливо важливо це зараз, під час масованих ворожих атак на енергетику. Другий проєкт — оснащення водоканалів сонячними електростанціями, що зменшить залежність цих об'єктів критичної інфраструктури від централізованого енергопостачання.

Понад два роки мешканці міста Миколаїв не мають доступу до питної води. Щоб забезпечити містян питною водою, Агентство розпочинає будівництво водогону в Миколаєві та планує завершити всі роботи до осені 2025 року. Окрім будівництва самого водогону, Агентство опрацьовує ефективні рішення, які дозволять забезпечити очистку води — новим водогоном має йти чиста вода.

Ілюстрація з сайту Державного агентства відновлення і розвитку інфраструктури України

Важливо розуміти — Агентство само по собі нічого не будує, воно [підпорядковується](#) Міністерству розвитку громад та територій України, яке реалізує низку державних політик, зокрема й у будівельній галузі, реформує житлову політику тощо. Недарма ж після того, як Україна зіткнулася з проблемами відновлення та відбудови, викликаними повномасштабним вторгненням, це міністерство стали називати «[міністерством відновлення](#)». Щоправда, нині воно має іншу назву: Міністерство розвитку громад і територій України (Мінрозвитку). Саме на нього, власне, й впав основний тягар щодо оцінки збитків, завданих війною, та, найголовніше, — розробка планів щодо відновлення зруйнованого, втіленням яких та пошуком способів це зробити й займається Агентство відновлення.

Агентство є центральним органом виконавчої влади, до системи управління якого входять кілька окремих державних підприємств та державних установ, а також 24 регіональні служби відновлення в областях, які, після відповідного рішення Уряду, отримують права замовників будівництва, проводять відповідні закупівельні процедури, укладають договори підряду, відповідають за проведення оплат підрядникам та приймання їхніх робіт. По закінченню будівництва об'єкти передають балансоутримувачам.

Функції Агентства наразі полягають у плануванні та контролі реалізації проєктів, залученні фінансування, організації взаємодії між учасниками відновлення, підготовці методичних рекомендацій для своїх служб та підприємств, проведенні внутрішнього аудиту та моніторингу їхньої діяльності.

Міністерство розвитку громад та територій України

Серед іншого, основними завданнями Міністерства розвитку громад та територій України [прямо визначені](#)

відновлення регіонів, територій та інфраструктури, що постраждали внаслідок збройної

агресії Російської Федерації проти України;

формування державної політики у сфері ведення та функціонування Державного реєстру майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації проти України;

формування державної політики з питань інформаційно-аналітичної системи управління процесом відбудови тощо.

До завдань Мінрозвитку входить подача пропозицій до Державного бюджету України щодо потреби у коштах для фінансування відновлення та відбудови, а також пошук інструментів для цього фінансування.

Як це втілюється на практиці на місцях

Будь-який проєкт, навіть найкращий, може так і залишитися проєктом, якщо його не буде реалізовано. Значна частина повноважень щодо реалізації проєктів з відновлення та відбудови передана на місця — до відповідних обласних військових адміністрацій та керівних органів об'єднаних громад. Зрештою, це є логічним — частина зруйнованих об'єктів є або власністю громад, або перебувають у зоні їхньої відповідальності та компетенції.

Екосистема DREAM

Однак тут виникає проблема — як зрозуміти, хто відповідає за відбудову того чи іншого об'єкта: держава, обласна влада чи місцева? За чий рахунок відновлюють — свій, міжнародних донорів, урядів тих країн, які взяли шефство над регіоном? Таких питань — безліч, тому, щоб уникнути хаосу у процесі відбудови, Міністерство розвитку громад та територій України розробило державну цифрову екосистему для підзвітного управління відновленням [DREAM](#) (Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management). DREAM збирає, впорядковує та публікує відкриті дані на всіх етапах проєктів відновлення в режимі реального часу, впроваджуючи найвищі стандарти прозорості та підзвітності.

DREAM інтегрується з даними Реєстру пошкодженого і зруйнованого майна; Геоінформаційної системи; Галузевої системи управління відбудовою інфраструктури; «Дії»; Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізосіб-підприємців та громадських формувань; Єдиної державної електронної системи у сфері будівництва; Prozorro та spending.gov.ua.

Завдяки цьому цифрова екосистема забезпечує наскрізний обмін даними, а це дозволяє відстежувати реалізацію проєкту відновлення на кожній стадії.

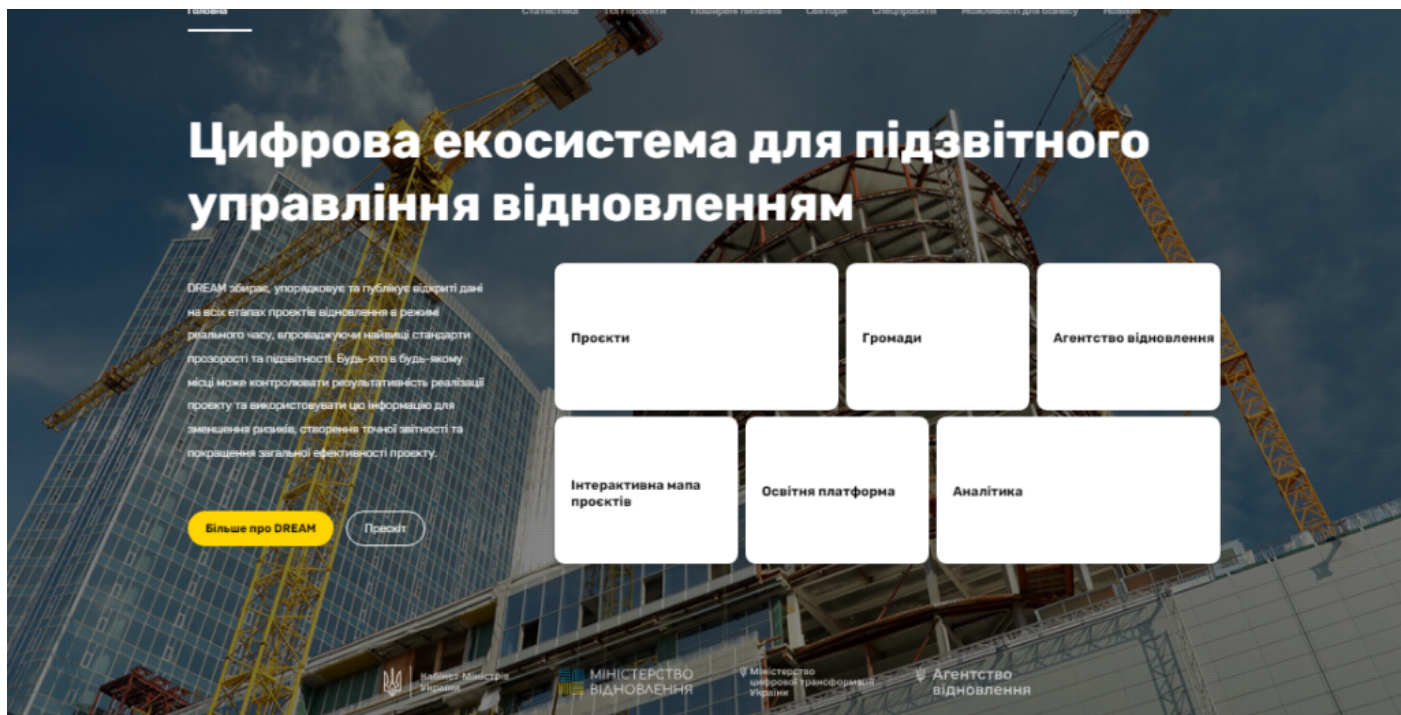
DREAM — «єдине вікно» для роботи з проєктами відновлення.

DREAM

Цифрова екосистема
для підзвітного управління відновленням

Головна сторінка. Скриншот із платформи DREAM

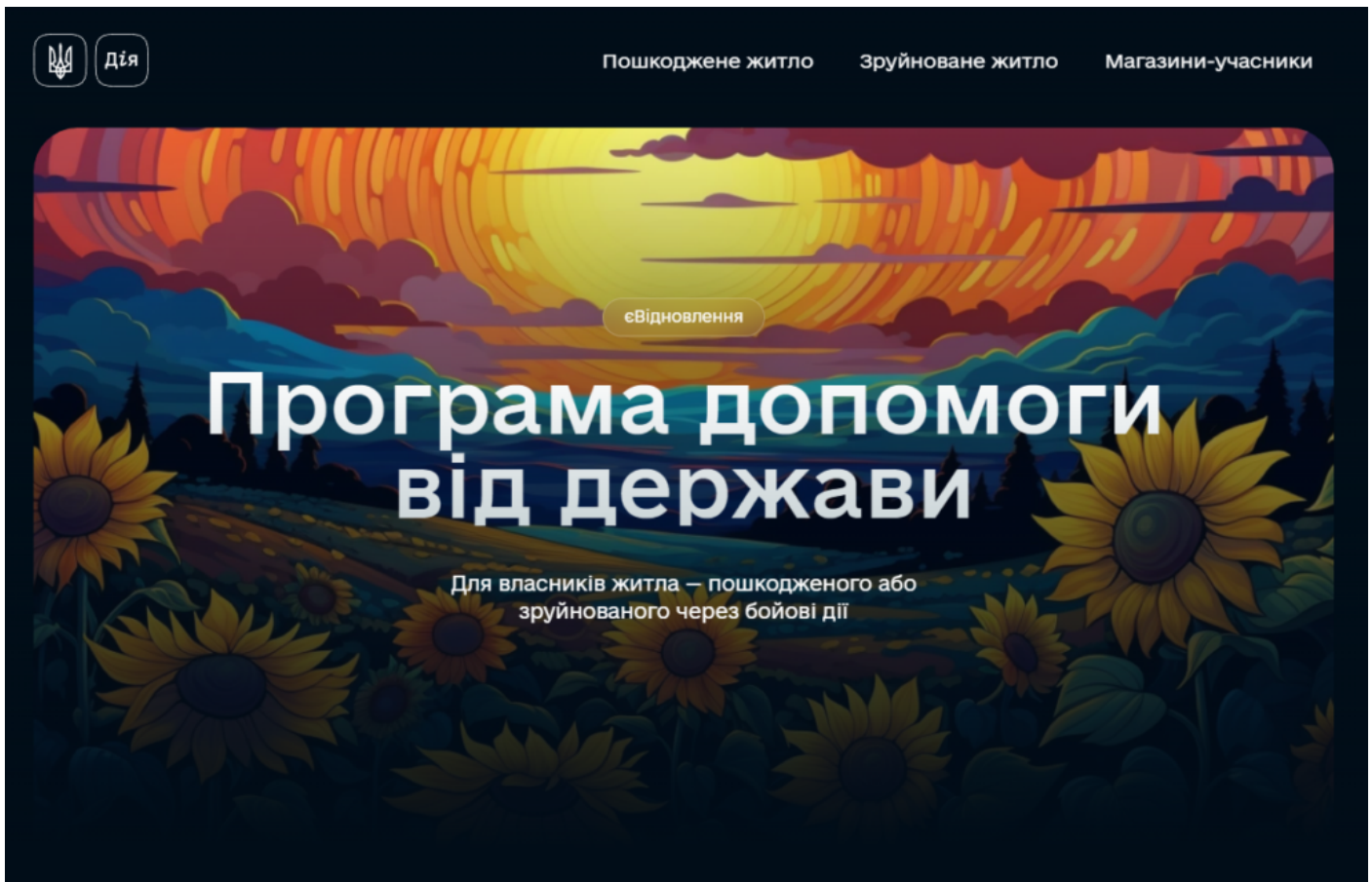
Без цієї платформи післявоєнна відбудова ризикувала перетворитися на десятки тисяч окремих проектів без пріоритезації та координації, що супроводжувались би численними процедурами з низьким рівнем довіри. Завдяки DREAM будь-хто в будь-якому місці зможе контролювати результативність реалізації проекту та використовувати цю інформацію для зменшення ризиків, створення точної звітності та покращення загальної ефективності проекту.

До того ж, як уже згадувалось, над областями, які потребують відновлення, взяли пряме шефство країни Європи та Америки, і розуміння того, хто, де і що робить, допомагає координувати та розподіляти ресурси відповідно до визначених й затверджених пріоритетів громад. Така ж сама ситуація часто існує й щодо конкретних громад, які працюють напяму з донорами чи спонсорами. Не обов'язково останніми є урядові організації — як уже також згадувалося, до відновлення України долучилися неурядові та громадські організації. Також існує пряма співпраця між муніципалітетами. Так, до прикладу, з Черніговом давно і плідно співпрацює його німецьке місто-побратим Меммінген, яке йому допомагало ще тоді, коли Чернігів був у ворожому кільці в березні 2022 року; французький Марсель регулярно відправляє гуманітарні вантажі Одесі; так само неодноразово надсилали гуманітарку Бидгощ, Дармштадт, Кошице, Кросно, Регенсбург своїм містам-побратимам: Черкасам, Ужгороду, Харкову та Одесі.

«Відновлення

Таких прикладів — безліч. Однак, крім суто гуманітарних потреб, місцева влада зіткнулася з довгостроковими викликами: відновлення житла, ремонт інфраструктури, будівництво захисних споруд тощо. Одна з найважчих проблем — відновлення пошкодженого житла або компенсація власникам зруйнованих осель. І, зрозуміло, що самотужки тут місцева влада не

справиться. Тому у лютому 2023 року було розроблено й схвалено державну програму [«Відновлення»](#), через яку постраждалі громадяни можуть отримати компенсацію на відновлення пошкодженого житла або на купівлю нового замість зруйнованого або того, що залишилося на окупованих територіях.

Скриншот зі сторінки програми «Відновлення»

Як [повідомила](#) народна депутатка Олена Шуляк, за перший рік роботи програми «Відновлення» громадянам як компенсації виплатили 10,3 мільярда гривень.

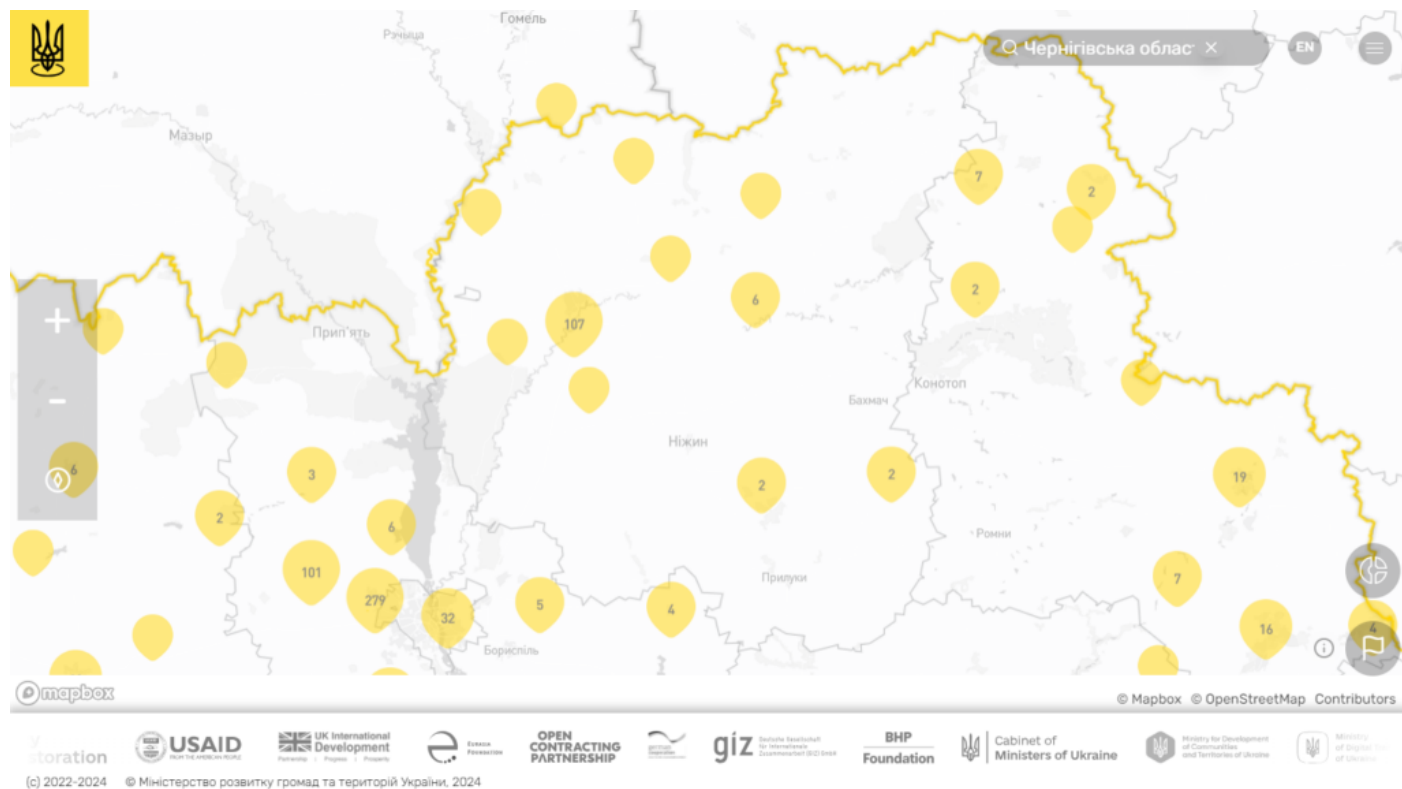
У наступному, 2025 році, як [повідомляють](#) у профільному міністерстві, на «Відновлення» має бути витрачено 4 мільярди гривень: на компенсації за знищене житло — три мільярди, за пошкоджене майно — один мільярд гривень.

Наразі Україна продовжує вести перемовини з міжнародними партнерами щодо підтримки у фінансуванні програми на наступний рік. Більше того, до фінансування «Відновлення» вже долучалися і Банк розвитку Ради Європи, який надав 100 мільйонів євро, і Світовий Банк, який надав 200 мільйонів доларів.

Нагадаємо, «Відновлення» — програма державного рівня. Роль органів місцевого самоврядування в її втіленні в тому, що громада (ОМС) формує відповідну комісію, яка має обстежити об'єкт і згідно з чек-листом зафіксувати всі руйнування, аби потім робити висновок про те, житло зруйноване чи пошкоджене.

Втім, лише участю у «Відновленні» завдання органів місцевого самоврядування у відновленні зруйнованого не вичерпуються.

Як уже зазначалося, над областями та містами взяли шефство міста-побратими та цілі країни, за кошти яких ведеться ремонт та відбудова як житла, так і інфраструктурних об'єктів. Як приклад можна [розглянути Чернігівську область](#), до відбудови якої долучилися, крім цілої низки країн (Німеччина, Швейцарія, Нідерланди, Франція, Латвія, Литва, Естонія, Польща, Велика Британія, Бельгія тощо) ще декілька міжнародних проєктів та благодійних організацій.

Скриншот з інтерактивної карти проєктів на порталі DREAM

Однак при цьому варто розуміти — всі ці країни та міжнародні донори з'явилися на теренах Чернігівщини не самі по собі, для їхнього залучення до відбудови місцева влада — як ОВА, так керівництво громад та міст — доклали чималих зусиль, як розробивши відповідні проєкти, так і віднайшовши охочих їх забезпечити фінансово. Важливу роль у налагодженні партнерств відіграє і центральна влада: наприклад, для відновлення Чернігівщини уклали меморандум три сторони — Мінрозвитку, Чернігівська ОВА і французька агенція міжнародного технічного співробітництва Expertise France. Тут доречно згадати про DREAM: ця система надає місцевому самоврядуванню план дій. Завдяки платформі громади можуть презентувати свої проєкти донорам. На сайті DREAM є інструкція, яка містить перелік дій на кожній стадії проєкту, і база шаблонів. Це дозволяє провести проєкти від ідеї до виконання.

Для того, щоб мати можливість не лише відбудовувати зруйноване, а й посилювати спроможності громад перед викликами, які виникають у них внаслідок війни, місцеві органи влади активно розробляють [стратегії](#) розвитку та відновлення. Стратегія розвитку як планувальний документ є основою для успішного функціонування громад, ефективного використання ресурсів, залучення інвестицій і сталого зростання. Навіть в умовах воєнного

стану, коли майбутнє складно спрогнозувати, громади адаптують стратегії, завдяки чому покращують життя своїх мешканців уже сьогодні. Стратегія потрібна, щоб розуміти вектор руху, навіть попри невизначене майбутнє. Також на місцевому рівні розробляють Програми комплексного відновлення — стратегічні документи, у яких громади викладають свої плани відбудови на середньострокову перспективу.

Серед тих, хто активно допомагає створювати громадам стратегії розвитку та відновлення, — [проєкт USAID «ГОВЕРЛА»](#), який уже допоміг 57 громадам оновити стратегії до 2027 року. У планах — розробити й оновити відповідні документи для ще 60 партнерських і дружніх громад.

Як [говорить](#) Олександр Волошинський, керівник компоненту «Посилення спроможності органів місцевого самоврядування» Проєкту USAID «ГОВЕРЛА», в Україні бракує консультантів зі стратегічного планування: *«Громади самотійно не в змозі зробити стратегії, оскільки не мають таких фахівців. Тому за підтримки USAID в Україні ми хочемо підготувати 100 консультантів зі стратегічного планування, які б упродовж року здобували теоретичні знання і спільно з нашими консультантами під час розробки 60 стратегій набули практичних навичок»*.

Завдяки проєкту «ГОВЕРЛА» вже розроблено [стратегії розвитку](#) Великобичківської громади (Закарпаття), Чуднівської громади (Житомирська область), Жидачівської громади (Львівщина) тощо.

Серед інших міжнародних проєктів, які реалізуються в Україні, варто згадати хоча б декілька. Це, зокрема, проєкт «[Підтримка швидкого економічного відновлення українських муніципалітетів](#)». Його реалізує німецька федеральна компанія Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH у дванадцяти містах України. Серед них є як великі обласні центри: Луцьк, Рівне, Житомир, Чернігів, Тернопіль, Хмельницький, Вінниця та Івано-Франківськ, так і відносно невеликі міста, як-от Звягель, Стрий, Сміла та Лозова. Десять громад у межах Проєкту створюють інфраструктуру для бізнесу (бізнес-коворкінги, інноваційно-технологічний парк та ін.), а два муніципалітети — відновлюють економічну інфраструктуру, а саме водопостачання у місцеві промислові зони (у яких сконцентровано малий та середній бізнес).

Ціллю проєкту є посилення місцевих органів влади у врегулюванні кризи, спричиненої війною, яка впливає як на місцеве населення, так і на бізнес. Проєкт спрямований на сприяння сталому відновленню місцевих економік, їхньому подальшому розвитку та залученню громадян до процесів ухвалення рішень.

Опис проєкту [Підтримка швидкого економічного відновлення українських муніципалітетів](#) на сайті ПРООН в Україні

Уряди Швейцарії та Німеччини спільно фінансують програму «[Просування енергоефективності та імплементації Директиви ЄС про енергоефективність в Україні](#)», бюджет якої становить 14,95 мільйона євро. Серед вже реалізованих проєктів у межах цієї програми — [модернізація](#) освітлення на Корюківській фабриці «Слов'янські шпалери КФТП» у Чернігівській області; впровадження навчальних курсів з енергоефективності у 9 університетах та понад 60 професійно-технічних закладах освіти України; Комплексна енергомодернізація будівлі Мінфіну; термомодернізація багатоквартирних будинків у Львові; будівництво сонячної електростанції потужністю 150 кВт на насосній станції водоканалу у Вознесенській громаді Миколаївської області тощо.

Ілюстрація з презентації Державного агентства з енергоефективності та енергозбереження України

Швейцарська агенція з розвитку та співробітництва реалізовує в Україні проєкт [DECIDE: VIDBUDOVA](#), у межах якого 25 громад Чернігівської, Одеської та Полтавської областей будують укриття у школах.

 В межах Ініціативи громади трьох регіонів отримають підтримку від [Швейцарсько-український проєкт DECIDE](#) на облаштування у школах укриттів, які також обладнають як освітні хаби.

Так, до Ініціативи планується залучити:

- до **15** територіальних громад у Чернігівській області;
- до **5** територіальних громад в Одеській області;
- до **5** територіальних громад у Полтавській області.

Укриття відберуть та облаштують в таких категоріях:

укриття відсередув та облаштувати в таких категоріях:

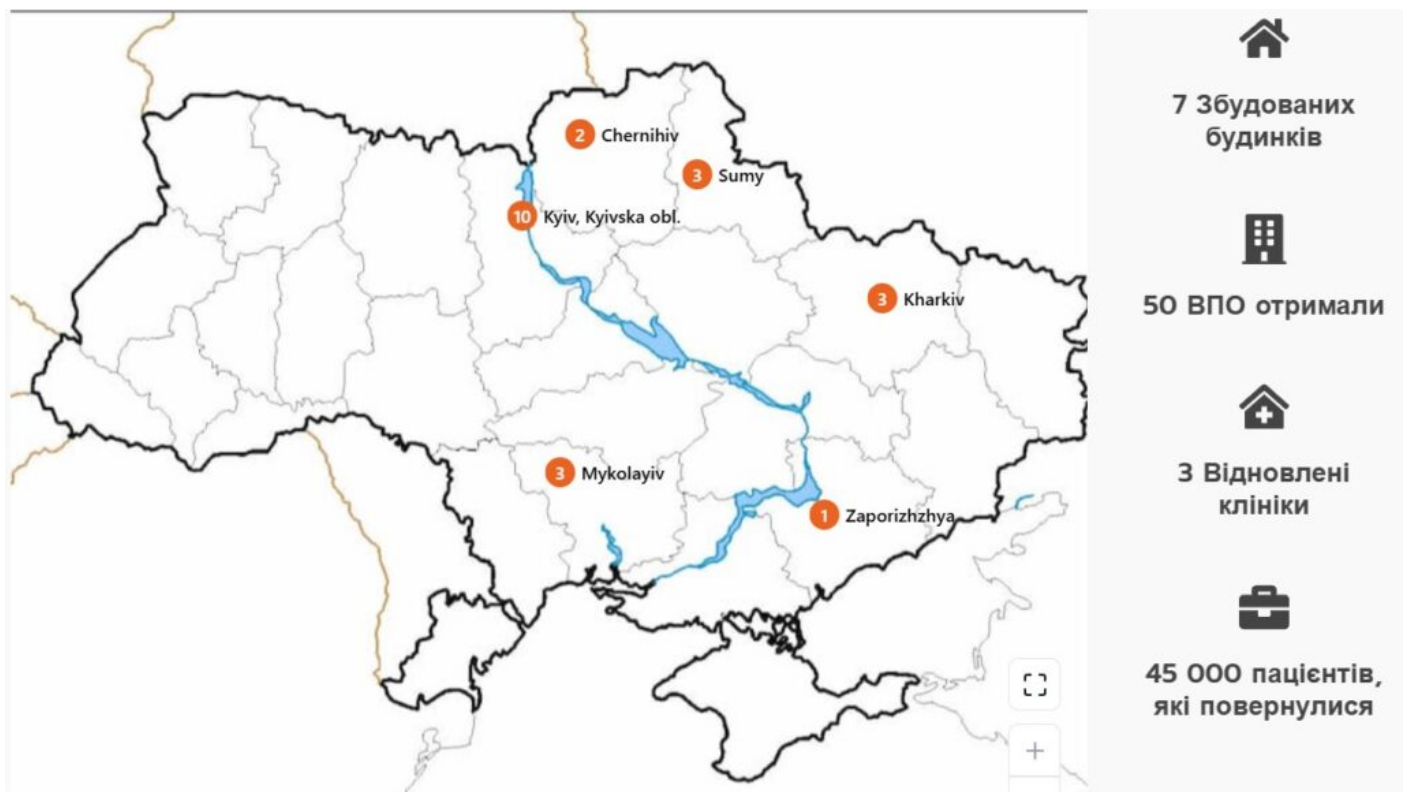
- 🔧 до 15 укриттів – до 100 м²;
- 🔧 до 10 укриттів – до 500 м².

Бюджет на укриття до 100 м² становить до 2,2 млн гривень. Кошторис на ремонт та облаштування укриття має включати послуги з поточного або капітального ремонту, придбання обладнання, меблів та техніки для створення в укритті освітнього хабу. Водночас бюджет на укриття до 500 м² становить до 3,8 млн гривень. Кошторис має включати витрати на ремонт та реконструкцію, а також на придбання техніки, меблів та обладнання для створення освітнього хабу в укритті.

Скриншот з фейсбук-сторінки Швейцарсько-українського проєкту DECIDE

Чернігівська область та Французька агенція міжнародного технічного співробітництва Expertise France in Ukraine у березні 2024 року [уклали](#) Меморандум про співпрацю, у межах якого Агенція [вкладе у відбудову медичних та освітніх об'єктів](#) області 5 мільйонів євро.

Нідерландський фонд [Open Door Ukraine](#) (ODU) реалізовує 21 проєкт з відбудови у Київській, Сумській, Чернігівській, Харківській та Запорізькій областях. Серед пріоритетів – медицина, освіта, а також житло для тих, хто його втратив внаслідок війни.

Ілюстрація з результатами проєкту з сайту фонду ODU

У межах проєкту [Good Governance Fund](#), який фінансує уряд Великої Британії, десятьом територіальним громадам Вінницької, Миколаївської, Одеської, Полтавської, Сумської, Харківської та Чернігівської областей надають допомогу в розробці планів відновлення. Підтримка також включає низку практичних інструментів для громад, які допоможуть розпочати відновлення якнайшвидше.

Проблеми та перспективи повоєнного відновлення

Все перелічене вище — лише частина тієї, без перебільшення, колосальної допомоги, яку отримує Україна від усього цивілізованого світу. Однак на місцях, особливо у територіальних громадах, необхідно розуміти той факт, що для того, щоб цю допомогу отримати, треба докладати і власних зусиль, не чекаючи, поки донори або профільне міністерство чи Агентство відновлення (чи хтось інший) прийде до них сам з пропозицією. Що більшість громад, власне, і роблять. Однак у всій цій «діжці меду» є, на жаль, і «ложка дьогтю» — у багатьох випадках для того, щоб отримати допомогу, донорам необхідно надати вже готову проєктно-кошторисну документацію. І тут громади, особливо невеликі, стикаються з труднощами: у них бракує відповідних спеціалістів або власних коштів на такі роботи. Часто — й того, й іншого.

Видається, що і Міністерству розвитку громад та територій України, і Агентству відновлення, й іншим відомствам, які задіяні у процесі відбудови України, вартувало б розробити механізм, який би допомагав громадам як розробці відповідних проєктів, так і у пошуку можливих донорів. Оскільки, як свідчить практика, інколи допомога, яку можуть запропонувати нам іноземці, залишається просто незатребуваною.

Варто зазначити, що спільно з Урядом міжнародні партнери частково задовольняють запити громад. На початку цього року за підтримки Канади, партнерів з розвитку [розпочали](#) ініціативу «Інклюзивне відновлення за лідерства громад» (CLIR). Відповідно до неї 19 громад отримують експертну підтримку у сталому, інклюзивному, соціальному та економічному відновленні. Також ОМС цього року [допоміг](#) ЮНІСЕФ, розробивши типові проєкти укриттів для закладів освіти. Європейська програма U-LEAD підвищує спроможність громад [розробляти](#) якісні пропозиції проєктів відбудови.

Ще одна проблема, і про це говорять публічно як всередині країни, так і зовні — ефективність витрачання коштів, які вже є. Основна проблема — низька конкурентність під час державних закупівель. За [підрахунками](#) Центру економічної стратегії, безконкурентними є 77,7% закупівель навіть із використанням електронної системи. А серед усіх закупівель це взагалі 95,8%. У вересні ці показники були ще гірші — 84,6% та 97,3% відповідно. Як наслідок — із понад 400 проєктів, які мали фінансуватись за рахунок коштів Фонду ліквідації наслідків збройної агресії у 2023 році, фінансування 93-х так і не розпочалось, а 145 об'єктів мали фінансування менше 50%. Кожен другий об'єкт (159), який отримав фінансування уряду в 2023 році, мав зміни по сумі. У 2024 році фактичні видатки за рахунок коштів, виділених з Фонду ліквідації, не досягли навіть половини виділених сум.

Центр економічної стратегії — неурядовий дослідницький центр з питань економічної політики, заснований у травні 2015 року. Спільно з колегами з Інституту економічних досліджень та ГО «Технології прогресу» реалізують проєкт «Контроль витрат на відновлення України» за фінансування ЄС. Мета проєкту — побудувати систему незалежного від уряду моніторингу витрат бюджетних та донорських коштів на відновлення, проаналізувати їх та залучити громадськість до моніторингу за

відбудовою.

Про низький рівень конкуренції в публічних закупівлях також [зазначають](#) і в Transparency International Ukraine, аналізуючи звіт Європейської Комісії про розширення ЄС щодо України як країни-кандидатки за 2024 рік.

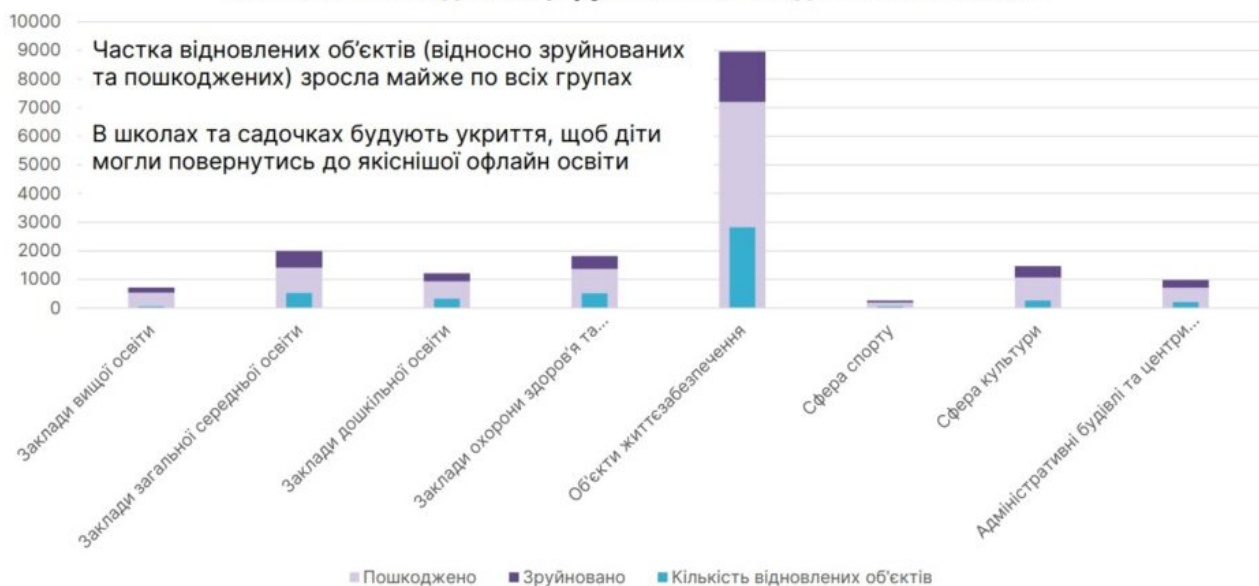
Transparency International Ukraine — представництво глобальної антикорупційної неурядової організації Transparency International, що має понад 90 національних представництв і працює в більше як 100 країнах світу. Місія Transparency International Ukraine — обмежити збільшення рівня корупції в Україні шляхом сприяння прозорості, підзвітності та доброчесності публічної влади і громадянського суспільства. Серед проектів ГО — DOZORRO.

Якщо вказані вище проблеми цілком залежать від професійності виконавців — як на місцях, так і в Києві, то є ще одна проблема, на яку, на жаль, поки що не може вплинути ніхто — темпи руйнування значно перевищують темпи відновлення.

Як і раніше, відновлення не встигає за руйнуваннями – темпи руйнувань за місяць пришвидшились, але темпи відновлення також

Кількість пошкоджених, зруйнованих та відновлених об'єктів

Джерело: Мінвідновлення, станом на 1 листопада 2024 року

brp.org.ua

Кількість пошкоджених, зруйнованих і відновлених об'єктів станом на 1 листопада 2024 року. Ілюстрація BigRecoveryPortal

Однак тут, зрозуміло, від Уряду нічого не залежить. А от щодо ефективності витрачання коштів та, найголовніше, прозорості цього процесу, залежить, власне, подальша участь колективного Заходу у відновленні, сама відбудова України після війни. Йдеться як про міжнародні організації та програми, так і про окремі країни та недержавні фонди, які беруть активну участь у відбудові нашої країни і які є основними донорами цього процесу. І налагодити контроль за ефективним витрачанням наданих коштів — завдання саме української влади. Видається, що вона мала б бути у цьому кровно зацікавлена.

Микола Кіреєв, спеціально для «Вікна Відновлення»